

Příklad č. 5: Ochrana soukromého života, tajnosti přepravovaných zpráv

Pan A. B. je důstojníkem Policie ČR, který byl odsouzen pro trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. c) trestního zákona. Naplnění tohoto trestného činu se měl dopustit následujícím způsobem.

Dne 25. 1. 2002 měl pan A. B. tzv. dosažitelnost ke služebním úkonům ze svého soukromého obydlí. V odpoledních hodinách jej telefonicky kontaktoval operační pracovník ze služebního telefonu a informoval ho o dopravní nehodě vysokého policejního důstojníka, který podle dostupných informací řídil pod vlivem alkoholu. Pan A. B. vydal svým podřízeným příkaz, aby místo dopravní nehody okamžitě vyklidili, veškeré stopy a důkazy „retušovali“ a neučinili o dopravní nehodě žádný oficiální procesní záznam.

Hovor mezi operačním pracovníkem a panem A. B. byl zaznamenán a použit v trestním řízení proti panu A. B. jako jeden z klíčových důkazů.

Podle Rozkazu policejního prezidenta z roku 1996 je veškerý provoz na tzv. pojítkách operačního střediska nepřetržitě zaznamenáván a tyto záznamy podle rozkazu slouží výhradně k zajištění plnění úkonů Policie ČR.

Pan A. B. namítá, že se jednalo o nezákonný odposlech jeho domácí telefonní stanice, neboť nebyly splněny ani podmínky podle § 88 trestního řádu, ani se nejednalo o postup podle § 88a trestního řádu.

Otázky:

1. Zabývejte se otázkou, jaká všechna základní práva pana A. B. garantovaná Úmluvou mohla být postupem Policie ČR a následně soudy, které rozhodovaly o spáchání trestného činu pana A. B., dotčena?
2. Zabývejte se námitkou pana A. B. o nezákonnosti odposlechu a jeho neúčinnosti jako důkazu v trestním řízení. Mohlo být k tomuto důkazu přihlíženo?
3. Promítá se případné použití tohoto důkazu do nějakého procesního základního práva? Pokud ano, jakého a jak?
4. Zkoumejte případný zásah do práva podle čl. 8 Úmluvy, čl. 10 odst. 2 Listiny, čl. 13 Listiny.
5. Změnilo by se hodnocení případných zásahů do základních práv, pokud by pan A. B. nebyl policistou, nebo pokud by v době uskutečnění hovoru neměl tzv. dosažitelnost?

Prameny: Relevantní judikatura ESLP (kromě zaslaných viz též Berger, V.: Judikatura ESLP, str. 448 – 458: rozsudky ve věci Klass ad. V. SRN, Malone v. UK, Huvig v. Francie)

Rozsudek**Evropského soudu pro lidská práva**

ze dne 23. listopadu 1993

Věc A.**(Rozsudek ve věci A. versus Francie)**

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva") a příslušných ustanovení Jednacího řádu, jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, Thór Vilhjálmsson, L. - E. Pettiti, B. Walsh, R. Macdonald, C. Russo, J. De Meyer, J. M. Morenilla, Sir John Freeland, a dále M. - A. Eissen, tajemník Soudu, a H. Petzold, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě Senátu, která se konala 22. června a 26. října 1993, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

Postup

§ 1

Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva ("Komise") 26. října 1992 v tříměsíční lhůtě podle článku 32 odst. 1 a článku 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 14 838/89) proti Francouzské republice, předložené Komisi podle článku 25, které učinila paní A. dne 15. února 1989. Žadatelka žádala Soud o utajení své totožnosti. Požadavek Komise vycházel ze článků 44 a 48 a z prohlášení, jímž Francie uznala obligatorní pravomoc tohoto Soudu (článek 46). Cílem žádosti bylo vydání rozhodnutí o tom, zda skutková zjištění případu zakládají porušení povinností odpovědným státem ve smyslu článku 8.

§ 2

V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ust. 33 § 3 (d) Jednacího řádu žadatelka uvedla, že si přeje zúčastnit se soudního řízení, a ustanovila právního zástupce, který ji bude zastupovat (ust. 30).

§ 3

Do Senátu, který měl být sestaven, byl z moci úřední jmenován pan L. - E. Pettiti, zvolený soudce francouzské národnosti (článek 43 Úmluvy) a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 3 (b)). Dne 30. října 1992 za přítomnosti tajemníka Soudu předseda vylosoval jména dalších sedmi členů, a to pánů Thór Velhjálmssona, B. Walshe, R. Macdonalda, C. Russoa, J. De Meyera, J. M. Morenilly a Sira Johna Freelanda (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 4).

§ 4

Pan Ryssdal z titulu předsedy Senátu (ust. 21 § 5) prostřednictvím tajemníka Soudu konzultoval se zástupcem francouzské vlády ("Vláda"), právním zástupcem žadatelky a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 37 § 1 a 38). Na základě toho tajemník Soudu obdržel vyjádření žadatelky dne 9. února 1993 a vyjádření Vlády dne 30. dubna. Dne 25. května jej tajemník Komise informoval, že delegát Komise přednese svá stanoviska ústně.

§ 5

V souladu s rozhodnutím předsedy Senátu se veřejné zasedání konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 21. června 1993. Soud předtím vykonal přípravné řízení. Před soud předstoupily tyto osoby:

(a) za vládu:

B. Gain, předseda sekce pro lidská práva, oddělení právních záležitostí, Ministerstvo zahraničních věcí - zástupce, M. Picardová, vrchní rada, přidělená do oddělení právních záležitostí, Ministerstvo zahraničních věcí, M. Pautiová, předsedkyně Úřadu komparativního a mezinárodního práva, veřejných svobod a oddělení právních záležitostí, Ministerstvo vnitra, D. Kincher, vrchní rada, přidělený do oddělení trestních věcí a milostí, Ministerstvo spravedlnosti - poradci;

(b) za Komisi:

J. - C. Geus - delegát;

(c) za žadatelku

H. Dussaud, advokát - poradce.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Gaina, Geuse a Dussauda.

Skutková zjištění

I. Zvláštní okolnosti případu

§ 6

Paní A., francouzská státní příslušnice, je kardioložkou a žije v Paříži.

§ 7

Dne 23. července 1981 ji pařížský vyšetřující soudce spolu s pěti dalšími osobami, včetně pana Serge Gehrlinga, obžaloval z pokusu o vraždu, porušení zákona o zbraních a municích a porušení zákona ze dne 25. července 1980, o ochraně a kontrole jaderných látek. Stejněho dne ji vzal vyšetřující soudce do vazby. Byla propuštěna za podmínky soudního dohledu dne 26. března 1982 rozhodnutím obžalovacího senátu pařížského odvolacího soudu. Dne 7. března 1991 soudce vydal usnesení, že zde nejsou důvody zakládající trestní odpovědnost šesti obžalovaných, včetně žadatelky, a to vzhledem k nedostatečným důkazům svědčícím proti nim.

A. Napadané záznamy a podání stížnosti žadatelkou

§ 8

V červenci nebo srpnu 1980 přišel pan Gehrling na ředitelství pařížské policie. Informoval divizního komisaře (commissaire divisionnaire) pana Aimé-Blanca, vedoucího Centrálního úřadu pro předcházení závažným trestným činům, že ho paní A. najala, aby zabil pana Pierra De Vargu, který byl sám obžalován v souvislosti s pokusem vraždy prince Jeana de Broglie a byl ve vazbě ve vězení Santé v Paříži. Pan Gehrling se nabídl, že zavolá paní A. domů, aby s ní projednal možné způsoby vykonání trestného činu a aby pořídil záznam telefonického rozhovoru. Divizní komisař nabídku pana Gehrlinga přijal. Jakmile byla nahrávka v jeho držení, informoval své nadřízené o hrozbě panu De Vargovi, ale neuvedl totožnost svého informačního zdroje ani se nezmiňoval o existenci kazety.

§ 9

Při výslechu dne 22. září 1981 v souvislosti s vyšetřováním případu pokusu z vraždy pana De Vargy divizní komisař Aimé-Blanc řekl vyšetřujícímu soudci: "Gehrling zavolal (paní A.) ve 22. 30 z mé kanceláře. Přiměl ji, aby hovořila o případu, a rozhovor trval dobrou čtvrt hodinu. Tento rozhovor jsem nahrál na magnetofon. Záznam jsem si ponechal a je vám k dispozici -. Chtěl bych ujasnit, že jsem o tomto magnetofonovém záznamu neinformoval svého nadřízeného." Příští den tento záznam podle pokynu předal vyšetřujícímu soudci.

§ 10

Dne 9. listopadu 1981 podala paní A. stížnost spolu s žádostí, aby se mohla připojit jako poškozená strana (constitution de partie civile) k řízení vedenému proti panu Gehrlingovi a diviznímu komisaři Aimé-Blancovi pro porušení jejího soukromí a porušení důvěrnosti telefonní komunikace. Tuto stížnost opírala o ust. § 368, § 369 a § 378 trestního zákona a článek L. 42 poštovního a telekomunikačního zákoníku (viz níže uvedený odstavce 18 a 22).

B. Vyšetřování stížnosti

1. Před vyšetřujícím soudcem

§ 11

Dne 28. ledna 1985 soudce přidělený k vyšetřování případu vydal usnesení, že skutková zjištění nezakládají trestní odpovědnost. V úvodu prohlásil, že nahráný rozhovor se netýkal soukromého života: "- trestné činy (délits) podle ust. § 368 - 1 a 369 trestního zákona vyžadují nejen skutečný zásah do soukromého života jiné osoby, ale také úmysl porušit základní osobnostní práva. - V tomto případě přepis záznamu získaný Sergem Gehrlingem ukazuje, že to, co (paní A) řekla, kromě několika spontánních poznámek, nevztahujících se k základnímu předmětu rozhovoru, nesouviselo s citovým nebo osobním životem stěžovatelky." V otázce údajného porušení článku L. 42 poštovního a telekomunikačního zákoníku soudce uvedl: "Toto ustanovení výslovně uvádí, že ochrana tajemství je rozšířena na osoby, které vedou telefonický rozhovor nebo jej přijímají, pouze v případě, že ani jedna z nich nesouhlasí s jeho zveřejněním. Vzhledem k tomu, že jeden z účastníků rozhovoru, Serge Gehrling, předáním záznam rozhovoru diviznímu komisaři Aimé-Blancovi vyjádřil souhlas vyžadovaný předchozím ustanovením, žádný trestný čin spáchaný nebyl."

2. U obžalovacího senátu pařížského odvolacího soudu

§ 12

Na základě odvolání paní A. obžalovací senát pařížského odvolacího soudu potvrdil dne 22. října 1985 shora uvedené usnesení s následujícím odůvodněním: "- vzhledem k tomu, že jeden z účastníků rozhovoru, Gehrling, souhlasil se zveřejněním (obsahu telefonického rozhovoru) tím, že jeho záznam dobrovolně předal diviznímu komisaři Aimé-Blancovi, nedošlo ke spáchání trestného činu (porušení důvěrnosti telefonických rozhovorů) a příslušné usnesení musí být v tomto ohledu potvrzeno. - je zřejmé, že nahráný rozhovor mezi Gehrlingem a paní A. absolutně nesouvisí s citovým a osobním životem dotčené ženy. Naopak, Gehrling úmyslně směřoval a řídil konverzaci ke dvěma záležitostem, přípravě vraždy nebo plánu tajného pašování, tak, aby přiměl příjemce svého telefonického rozhovoru k potvrzení výpovědi, kterou učinil před divizním komisařem Aimé-Blancem -. Za těchto okolností se ukazuje, že se pan Gehrling nikdy nepokusil přimět paní A. k vyzrazení tajemství jejího soukromého, citového, rodinného nebo fyzického života, a to vzhledem k tomu, že se snažil pouze získat prohlášení o faktech, představujících vážné porušení zákona, tedy záležitostech, jež nemohou být klasifikovány jako intimní."

3. U kasačního soudu

§ 13

Paní A. se odvolala z důvodu právní kvalifikace; stěžovala si mezi jiným na procesní chyby při jmenování členů obžalovacího senátu. Dne 11. května 1987 trestní oddělení odvolání připustilo a postoupilo případ pařížskému obžalovacímu senátu, jmenovanému odlišně.

4. U obžalovacího senátu pařížského odvolacího soudu

§ 14

Dne 13. ledna 1988 obžalovací senát znovu potvrdil usnesení, že neexistuje žádný případ, a to s tímto odůvodněním: "Z přepisu magnetofonového záznamu pořízeného Gehrlingem v kanceláři komisaře Aimé-Blanca je zřejmé, že kromě několika spontánních poznámek, nevztahujících se k základnímu předmětu konverzace, slova pronesená (paní A.) v jejím bytě ukazují na plán spáchat vraždu a pašeráckou operaci. Gehrling úmyslně směřoval rozhovor k těmto dvěma tématům a systematicky k nim (paní A.) během telefonátu vracel. (Paní A.) byla takto položena série otázek, jimiž se Gehrling snažil potvrdit podezření, která vznesl před komisařem. Vzájemně si odpovídající výpovědi Luciena Aimé-Blanca a Serge Gehrlinga potvrzují, že Gehrling souhlasil se zveřejněním rozhovoru.

I. Údajné narušení a zásah do intimní stránky soukromého života civilní strany

Čin trestný podle ust. § 368 trestního zákoníku vyžaduje především skutečný zásah do intimní stránky soukromého života jiné osoby. Protiprávní sledování nebo odposlouchávání musí zahrnovat situace, činnosti, postoje nebo slova odhalující stav mysli, pocitů, názorů nebo zaměstnání, kde je legitimní záměr důvěřovat omezenému okruhu osob, a které se vztahuje k rodinnému životu, osobním vztahům, osobním financím, myšlenkám, zdraví a volnému času. To není případ poznámek, který se týkáji kriminálního spiknutí, jež pravděpodobně povede k útoku na život třetí osoby a narušení veřejného pořádku. V tomto případě tedy slova vyřčená paní A. v jejím domě a bez jejího vědomí zaznamenaná panem Gehrlingem, jenž ji zavolaal pouze s jediným úmyslem projednat plán vraždy pana De Vargy, jejíž byla údajným iniciátorem, a který systematicky udržoval rozhovor na tomto předmětu a též na zamýšlené pašerácké operaci, nespádají do sféry soukromého života. Z toho vyplývá, že pan Gehrling není vinen trestným činem (délict) narušení soukromí. Za druhé - zadržení a zveřejnění záznamů nebo dokumentů získaných lstí nebo bez vědomí jiné osoby je trestné podle prvního odstavce ust. § 369 trestního zákona jen tehdy, když se vztahuje k intimní stránce osobního soukromého života této osoby. Magnetofonový záznam rozhovoru mezi žadatelkou a panem Gehrlingem obsahuje poznámky, které zřetelně nemají žádné spojení se soukromým životem dotčených osob. Proto Lucien Aimé-Blanc není vinen trestným činem, z něhož byl obžalován.

II. Údajné porušení důvěrnosti telefonní komunikace

Zatímco trestným činem podle článku 42 poštovního a telekomunikačního zákoníku je, vyhradí-li třetí osoba obsah telefonátu, jehož důvěrnost je tímto ustanovením chráněna, toto přestává být trestné, souhlasí-li alespoň jeden z účastníků telefonního hovoru se zveřejněním jeho obsahu. Zde je nutné podotknout, že žadatelka v tomto ohledu nekritizovala rozhodnutí o tom, že skutková zjištění nezakládají trestní odpovědnost, že Lucien Aimé-Blanc není vinen tímto trestným činem, protože bylo při řízení rozhodnuto, že Serge Gehrling implicitně souhlasil s případným zveřejněním telefonického rozhovoru tím, že jím pořízený magnetofonový záznam dobrovolně předal za tímto jediným účelem.

5. U kasačního soudu

§ 15

Paní A. podala další odvolání z hlediska právního posouzení, které kasační soud zamítl dne 8. listopadu 1988.

§ 16

Prvním důvodem odvolání bylo porušení ust. § 191 trestního řádu a opět způsob ustavení pařížského obžalovacího senátu. Kasační soud vydal rozhodnutí, že odvolání je bezdůvodné.

§ 17

Druhým důvodem odvolání bylo porušení ust. §§ 368 a 369 trestního zákona a ust. § 593 trestního řádu, vztahující se k důvodu uvedenému v usnesení, že skutková zjištění nezakládají trestní odpovědnost. Podání mělo následující znění: “- napadené rozhodnutí shledalo, že Aimé-Blanc a Gerhrling nespáchali trestný čin narušení soukromí paní A.; - za prvé, akt narušení soukromí jiného je spáchán zaznamenáním slov vyřčených na soukromém místě a bez toho, že by hovořící osoba souhlasila s tím, aby její slovní projev byl zaznamenán. Za druhé, rozhodnutí, které - uznává, - že údajná domluva na vraždě nebyla jediným předmětem telefonického rozhovoru, ale které neuvádí prohlášení nesouvisející s tímto účelem, jež by se mohla výlučně vztahovat k soukromému životu žadatelky, neumožňuje kasačnímu soudu toto rozhodnutí revidovat a nemá podstatné náležitosti platného právního úkonu. A konečně, rozhodnutí, které uvádí, že slova vyřčená paní A. v jejím bytě - nespádají do sféry jejího soukromého života, zatímco jinde shledává, že telefonická konverzace obsahovala spontánní poznámky nevztahující se k obecnému předmětu rozhovoru, a jež tak potvrzuje, že bylo učiněno prohlášení, které se mohlo týkat striktně jen soukromého života žadatelky, je tudíž rozporné a nemá náležitosti platného právního úkonu.” Trestní oddělení prohlásilo podání odvolání za nepřipustné z následujících důvodů: “Znění napadeného rozhodnutí umožňuje kasačnímu soudu vyhovět a potvrdit, za účelem potvrzení usnesení vyšetřujícího soudce, že obžalovací senát, po prozkoumání všech skutečností udaných žadatelkou, reagoval na hlavní argumenty ve vyjádření obžalovacího senátu a uvedl důvody, na jejichž základě dospěl k názoru, že byl schopen dovodit, že podstatné náležitosti trestných činů, ze kterých byli obžalovaní obviněni, nebyly naplněny. Podle ust. § 575 trestního řádu, neodvolá-li se obžaloba, poškozená strana se nemůže samostatně odvolat (a napadat podstatu rozhodnutí na podporu odvolání ke kasačnímu soudu) proti rozhodnutí tohoto typu, i když tyto důvody vykazují právní vady nebo jsou rozporné.”

II. Příslušné domácí právo

A. Trestní zákon

§ 18

Na tento případ se vztahují ustanovení tří paragrafů trestního zákona:

§ 368

“Je trestným činem, za nějž bude uložen trest odnětí svobody v rozpětí 2 měsíce a 1 roku a pokuta od 2 000 franků do 50 000 franků, nebo jen jeden z těchto trestů, úmyslně zasahovat do intimní stránky soukromého života jiné osoby: odposloucháváním, nahráváním nebo pomocí jakéhokoli zařízení rozšiřováním slov vyřčených na soukromém místě jinou osobou bez jejího souhlasu -”.

§ 369

“Je trestným činem, za nějž bude uložen trest podle § 368, vědomě si ponechat, zveřejnit nebo úmyslně dovolit, aby byl dán na vědomí veřejnosti nebo třetí osobě, nebo veřejně či jinak užít záznam nebo dokument způsobem uvedeným v tomto článku -”.

§ 378

“- kdo zveřejní tajemství jemu svěřené z důvodu jeho profese nebo postavení, nebo z důvodu dočasných či trvalých povinností, s výjimkou případů, kdy je taková osoba podle zákona povinna nebo zmocněna poskytovat informace, bude potrestán odnětím svobody od jednoho měsíce do 6 měsíců a pokutou od 500 franků do 15 000 franků -”.

§ 19

Od těchto událostí se odvíjelo příslušné precedenční francouzské práva a legislativa.

§ 20

Rozsudkem případu Derrien ze dne 13. června 1989 trestní oddělení kasačního soudu potvrdilo, že “ačkoli ust. §§ 81 a 151 trestního řádu umožňují vyšetřujícímu soudci nařídít, při splnění určitých podmínek, odposlech nebo nahrávání telefonických rozhovorů, žádné zákonné ustanovení nezmocňuje úředníky v oddělení trestního vyšetřování k provádění těchto opatření ve spojení s předběžným policejním vyšetřováním” (Bulletin criminel (Bull) č. 254; Recueil Dalloz Sirey (D. S.) 1989, informations rapides, str. 219). Dne 24. listopadu 1989 kasační soud na plenárním zasedání prohlásil telefonické nahrávání, jež nebylo provedeno jako součást soudního vyšetřování, za neplatné: “- Na základě napadeného rozsudku a z důkazů v tomto řízení předložených vyplývá, že policie poté, co byla informována o tom, že Christian Baribeau byl účasten na obchodování s drogami a že měl zvláště zákazníka André Salmerona, ze své vlastní iniciativy požadovala na Salmeronovi, aby zatelefonoval Baribeauovi za účelem domluvení schůzky pro předání drog a nahrál jejich rozhovor na kazetu, poté napsal o této operaci zprávu; to policii umožnilo v čase sjednaném pro schůzku sledovat Salmerona do Baribeaua domu a jeho obyvatele zatknout a provést prohlídku. Aby mohl odmítnout anulovat zprávu popisující odposlouchávání a zaznamenání této konverzace, kasační soud rozhodl, že policie nepoužila technické zařízení pro odposlech a že zaznamenala celou telefonickou konverzaci z účastnické stanice; při vynášení tohoto rozhodnutí, ač policie, o níž pan Baribeau nevěděl, bez povolení soudce odposlouchávala a zaznamenávala jeho hovory na jeho telefonní lince, odvolací soud nepřihlédl k výše uvedeným ustanovením.” (Bull. č. 440; D. S. 1990, precedenční právo, str. 34)

§ 21

Zákon č. 91 - 646 ze dne 10. července 1991, týkající se důvěrnosti telekomunikací novelizoval ust. §§ 368, 369 a 378 trestního zákona, ale zavedl nový § 186 - 1 tohoto znění: “Každý správce nebo zástupce veřejného úřadu, zástupce veřejných telekomunikací, provozovatel nebo jakýkoli zástupce nebo jiný provozovatel povolené telekomunikační sítě nebo jiný poskytovatel telekomunikačních služeb, který při plnění svých povinností nebo při příležitosti plnění svých povinností nařídí, uskuteční nebo napomůže za okolností nekrytých zákonem odposlech nebo zneužití dotyčné komunikace, přenášené nebo přijímané prostřednictvím telekomunikační technologie, nebo užije či vyrazí obsah takové komunikace, bude potrestán trestem odnětí svobody od 3 měsíců do 5 let a pokutou od 5 000 do 10 000 franků -”.

B. Poštovní a telekomunikační zákoník

§ 22

Podle článku L. 42 poštovního a telekomunikačního zákoníku: “Každý, kdo bez svolení osoby provádějící komunikaci, nebo příjemce této komunikace, vyrazí, zveřejní nebo použije obsah této komunikace přenášené radioelektrickými prostředky, nebo kdo odhalí její existenci, bude potrestán tresty uvedenými v ust. § 378 trestního zákona.” Toto ustanovení bylo zrušeno výše uvedeným zákonem ze dne 10. července 1991.

C. Občanský zákoník

§ 23

Ust. § 9 občanského zákoníku stanoví: “Každý má právo na respektování svého soukromého života. Soudce může, bez ohledu na právo náhrady utrpěných škod, nařídít jakákoli opatření, jako je zabavení, napojení se atd., která mohou zabránit narušování nebo vést k upuštění od narušování intimní stránky soukromého života; v případě nutnosti lze taková opatření nařídít dočasně.”

Jednání před Komisí

§ 24

Paní A. podala Komisi stížnost dne 15. února 1989. Tvrdila, že záznam jednoho jejího telefonního rozhovoru nezohlednil její právo na respektování jejího soukromého života a korespondence, zaručeného článkem 8 Úmluvy.

§ 25

Komise prohlásila stížnost (č. 14 838/89) za přípustnou dne 30. března 1989. Ve své zprávě ze dne 2. září 1992 (ve smyslu článku 31) vyjádřila své stanovisko devíti hlasy k jednomu, že zde došlo k porušení článku 8.

Konečný návrh Vlády předložený Soudu

§ 26

Ve svém vyjádření Vláda žádala Soud, aby rozhodl, “že stížnost byla podána po šestiměsíční lhůtě stanovené článkem 26 Úmluvy, případně že nebyly vyčerpány opravné prostředky dle domácího práva, případně, že stížnost je nedůvodná.”

Právní zjištění

II. Údajné porušení článku 8

§ 27

Paní A. tvrdila, že je obětí porušení článku 8, podle kterého:

- “1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.
2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a je to v demokratické společnosti nezbytné, v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti nebo hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, pro ochranu zdraví nebo morálky nebo pro ochranu práv a svobod jiných.”

A. Předběžné námitky Vlády

§ 28

Vláda vznesla dvě námitky k přípustnosti žadatelčina případu tak, jak již učinila před Komisí.

1. Zda byla stížnost podána mimo lhůtu

§ 29

Vláda především tvrdila, že stížnost byla podána pozdě. Podle názoru Vlády druhé rozhodnutí obžalovacího senátu pařížského odvolacího soudu (viz výše uvedený odstavec 14) představovalo ve smyslu článku 26 in fine Úmluvy “poslední (domácí) rozhodnutí” o údajném zásahu do soukromého života paní A. Odvolání z hlediska právního posouzení nemělo šanci na úspěch, protože se strana domáhala zrušení odůvodnění usnesení, že skutková zjištění nezakládají trestní odpovědnost (ust. § 575 trestního řádu; kasační soud, trestní oddělení 22. ledna 1960, 24. července 1961 a 20. června 1985, Bull, č. 338, 351 a 238). V tomto smyslu šestiměsíční lhůta pro podání stížnosti u Komise začala běžet dne 13. ledna 1988, což je datum výše uvedeného rozhodnutí, a tudíž paní A. zahájila řízení ve Strasbourgu opožděně. Paní A. a Delegát Komise tuto námitku napadli.

§ 30

Soud opakoval, že odvolání ke kasačnímu soudu je jeden z opravných prostředků, jenž by v zásadě měl být vyčerpán k tomu, aby byl dodržen článek 26. I když lze předpokládat, že v tomto specifickém případě nebude úspěšné, jeho podání nebylo zbytečným krokem. Jeho následkem bylo přinejmenším to, že byl odložen počátek běhu šestiměsíční lhůty (viz rozsudek B. versus Francie ze dne 25. března 1992, Serie A, č. 232 - C, strany 46 až 47, § 42). Námitka, že stížnost byla podána opožděně, tedy musí být zamítnuta.

2. Námitka nevyčerpání opravných prostředků dle domácího práva

§ 31

Vláda alternativně tvrdila, že nedošlo k vyčerpání všech opravných prostředků dle domácího práva. Paní A. opomněla podat civilní žalobu u řádného soudu proti Gehrlingovi a případně proti diviznímu komisaři Aimé-Blancovi o odškodné a nezahájila řízení o náhradu škody u správních soudů, pokud se týče odpovědnosti státu za jednání způsobené jeho orgány.

§ 32

Tak, jako žadatelka a Komise, Soud uvádí, že paní A. podala stížnost spolu s žádostí o připojení se k trestnímu řízení jako poškozená strana pro údajné narušení jejího soukromí a porušení důvěrnosti telefonní komunikace, a zúčastnila se těchto řízení až do jejich konce (viz výše uvedené odstavce 10 až 17). Nelze ji kritizovat za to, že se neuchýlila k zákonným opravným prostředkům, jež by směřovaly přímo k těmto výsledkům a v žádném případě neměly lepší šance na úspěch (viz mutatis mutandis rozsudek Crémieux v. Francie ze dne 25. února 1993, Série A č. 256 - B, str. 60, § 30, a rozhodnutí Komise ze dne 29. října 1963 o přípustnosti stížnosti č. 1 727/62, Boeckmans versus Belgium, Ročenka Úmluvy, svazek 6, strany 386 až 402). Proto i tato námitka nevyčerpání opravných prostředků dle domácího práva musí být též zamítnuta.

B. Podstata stížnosti

§ 33

Paní A. byla názoru, že pořízení záznamu její telefonické konverzace s panem Gehrlingem bylo neslučitelné s jejím právem na respektování jejího soukromého života a korespondence, zaručených článkem 8.

1. Zda zde došlo k zásahu

§ 34

Vláda zásadně napadala použitelnost článku 8; tvrdila, že zde nedošlo ani k narušení soukromí, ani k zásahu ze strany veřejného orgánu. K prvnímu bodu: Vláda poukázala na skutečnost, že dotčené nahrávání bylo provedeno z iniciativy a se souhlasem jednoho z účastníků rozhovoru; Vláda dále namítala, že se odposlouchávaný rozhovor týkal výlučně a úmyslně záležitostí - příprav k trestnému činu - které nespádají do rámce soukromého života. K druhému bodu: Vláda potvrdila, že pan Gehrling, jež byl jediný odpovědný za podněcování a provedení napadaného plánu, nebyl úředníkem francouzského státu a nejednal jeho jménem. Skutečnost, že veřejné orgány poskytly zdroje, jako je budova a vybavení, a neprotestovaly proti takovému činu, není dostatečná pro zbavení se odpovědnosti za narušování.

§ 35

Komise i žadatelka tuto námitku odmítly. Byly toho názoru, že telefonický rozhovor neztratil nic ze svého soukromého charakteru jen z toho důvodu, že se týkal nebo mohl týkat veřejného zájmu. Kromě toho byl záznam pořízen na policejní stanici za pomoci divizního komisaře, který si pak pořízený záznam ponechal.

§ 36

Soud má za to, že činnost napadená žadatelkou byla závislá na spolupráci pana Gehrlinga a pana Aimé-Blanc. Nelze je od sebe oddělit. První hrál rozhodující roli v zahájení a uskutečnění plánu o nahrání záznamu rozhovoru tím, že navštívil divizního komisaře, a pak tím, že zatelefonoval paní A. Pan Aimé-Blanc byl úředník státního orgánu. Svou činností zásadně přispěl k provedení záměru tak, že poskytl na krátkou dobu svou kancelář, svůj telefon a magnetofon. Lze připustit, že o svých krocích neinformoval své nadřízené a k této akci si nevyžádal předchozí povolení vyšetřujícího soudce, ale jednal tak při plnění svých povinností vysokého policejního úředníka. Z toho vyplývá, že státní orgány byly v tomto případě účastny v takovém rozsahu, jenž zakládá odpovědnost Státu podle Úmluvy. V každém případě záznam představoval zásah a narušení, proti kterému měla žadatelka od francouzského právního systému právo na ochranu.

§ 37

Dále se zásah nepochybně dotýkal práva paní A. na respektování její korespondence (viz mezi jiným rozsudek *Kruslin versus Francie* ze dne 24. dubna 1990, Serie A, č. 176 - A., str. 20, § 26); Vláda toto víceméně nezpochybnila. Za těchto okolností není nutné zvažovat, zda došlo též k ovlivnění jejího "soukromého života".

2. Zda byl zásah oprávněný

§ 38

Vláda přiznala, že zásah - pokud se vůbec o zásah jednalo - nebyl v "souladu s právem". Nebyl v souladu s francouzským zákonem, jenž byl účinný v rozhodné době (1980), protože se neuskutečnil soudním postupem a nebyl nařízen vyšetřujícím soudcem. Následná legislativa - zákon ze dne 10. července 1991 (viz výše uvedený odstavec 22) - prohlásila odposlech záznamu zmíněného typu za trestný čin.

§ 39

Stejně jako Komise, tak i Soud je názoru, že napadený záznam neměl oporu v domácím právu; tudíž představuje porušení článku 8 Úmluvy. Na základě tohoto zjištění nepovažuje Soud za nutné rozhodovat o dodržení ostatních požadavků odstavce 2 výše uvedeného článku (viz mezi jiným a *mutatis mutandis*, rozsudek *Kruslin versus Francie*, citovaný výše, Serie A č. 176 - A, str. 25 § 37).

II. Uplatnění článku 50

§ 40

Podle článku 50: "Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření, přijaté soudním nebo jakýmkoliv jiným orgánem Vysoké smluvní strany, je zcela nebo částečně v rozporu s povinnostmi vyplývajícími z Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění následků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění."

A. Škoda

§ 41

Paní A. požadovala 250 000 francouzských franků za údajnou škodu vzniklou nedodržením požadavků Úmluvy. Podle názoru Vlády mohla požadovat jen náhradu nepeněžitých škod a symbolické odškodné. Delegát Komise navrhoval, že by peněžité odškodné mělo být dostačujícím nahrazením náhrady nákladů vynaložených z důvodu zásahu do jejího soukromého života.

§ 42

Soud vyslovil názor, že žadatelka mohla utrpět jen nepeněžité škody, ale domnívá se, že by jí tento rozsudek měl v tomto ohledu poskytnout přiměřené zadostiučinění.

B. Náklady a výdaje

§ 43

Paní A. také požadovala náhradu nákladů a výdajů, jež nesla za prvé v řízeních před francouzskými soudy a pak za řízení před orgány Úmluvy (pan Dussaud: 60 000 franků plus daň z přidané hodnoty za její zastupování před vyšetřujícími orgány a ve Strasbourgu, pan Lemaitre: 9 000 franků za její dvě odvolání ke kasačnímu soudu). Delegát Komise její nárok podpořil; Vláda se nevyjádřila.

§ 44

Se zřetelem ke kritériím, jež se uplatní v tomto případě, Soud přiznal žadatelce částku 50 000 franků za všechny její náklady a výdaje.

Z těchto důvodů Soud jednomyslně:

1. zamítá předběžné námitky Vlády;
2. potvrzuje, že došlo k porušení článku 8;
3. potvrzuje, že rozhodnutí o tomto porušení představuje přiměřené zadostiučinění za veškeré utrpěné škody nepeněžité povahy;
4. potvrzuje, že odpovědný Stát je povinen uhradit žadatelce do 3 měsíců 50 000 (padesát tisíc) francouzských franků na náklady a výdaje;
5. zamítá zbývající nároky na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění.

Rozsudek je vyhotoven v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášen během veřejného zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 23. listopadu 1993.

Marc-André **Eissen** v. r.
tajemník Soudu
Rolv **Ryssdal** v. r.
předseda

Věc Lambert proti Francii

Čl. 8 Úmluvy
(právo na respektování soukromého života a korespondence)

Dne 24. srpna 1998 vyhlásil předseda Evropského soudu pro lidská práva v Paláci lidských práv ve Štrasburku rozsudek ve věci Lambert proti Francii.

Ke skutkovému stavu

Stěžovatelem je francouzský státní příslušník, pan M. Lambert.

V prosinci 1991 vyšetřující soudce v Riomu v rámci vyšetřování krádeži a nezákonného držení zbraní nařídil odposlech telefonní linky R. B. do 31.1.1992. Platnost nařízení poté třikrát prodloužil, naposledy do 31.5.1992. Na základě odposlechu byl pan Lambert obviněn ze zatajování těžké krádeže (recel de vol aggravé) a držen od 15.5. do 30.11.1992 ve vyšetřovací vazbě.

V dubnu 1993 se obrátil na obžalovací senát odvolacího soudu (chambre d'accusation de la cour d'appel) s tvrzením, že prodloužení telefonního odposlechu byla neplatná. Odvolací soud v květnu 1993 rozhodl, že tato opatření byla v souladu s trestním řádem. Stěžovatel proti rozhodnutí podal kasační stížnost, v níž uvedl, že byl porušen čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 100 francouzského trestního řádu, jelikož nařízení o prodloužení odposlechu nebyla odůvodněna. Kasační soud (Cour de cassation) v září 1993 potvrdil rozhodnutí odvolacího soudu, přičemž v odůvodnění uvedl, že dotyčný není "v postavení, které by mu dovoľovalo kritizovat podmínky, za nichž bylo nařizeno prodloužení telefonního odposlechu linky přidělené třetí osobě", a že tudíž "právní prostředky, které zpochybňují důvody, pro něž se odvolací soud mylně domníval, že se musí zabývat námitkami na neplatnost, aby je poté zamítl, jsou nepřijatelné".

Řízení před Evropskou komisí

Pan Lambert se 8.2.1994 obrátil na Evropskou komisi pro lidská práva (dále Komise). Uvedl, že zachycení telefonních hovorů použitých proti němu představovalo zásah do jeho práva na respektování soukromého života a korespondence, neslučitelný s čl. 8 Úmluvy. Rovněž tvrdil, že v rozporu s čl. 13 Úmluvy neměl k dispozici účinný prostředek nápravy před Kasačním soudem.

Komise 2.9.1996 stížnost přijala. Ve své zprávě z 1.7.1997 dospěla k závěru, že čl. 8 Úmluvy byl porušen (dvacet hlasů proti dvanácti) a že není třeba se stížností zabývat z pohledu čl. 13 (dvacet sedm hlasů proti pěti). Poté stížnost postoupila Evropskému soudu pro lidská práva (dále Soud). Projednání stížnosti Soudu předala také francouzská vláda.

Řízení před Evropským soudem

Čl. 8 Úmluvy má následující znění:

"1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných."

Podle stěžovatele rozhodnutí Kasačního soudu nepřiznat mu možnost napadnout telefonních odposlech, jehož předmětem se stal, s odůvodněním, že byl uskutečněn na lince třetí osoby, znamenalo porušení čl. 8.

Soud zdůrazňuje, že telefonní hovory spadají pod pojmy "soukromý život" a "korespondence" ve smyslu čl. 8, a inkriminovaný odposlech proto byl "zasahováním státního orgánu" do výkonu práva, které stěžovateli zaručuje odst. 1 čl. 8 (viz zejména Malone proti Spojenému království, 1985, Kruslin proti Francii, 1990, Huvig proti Francii, 1990, Halfordová proti Spojenému království, 1997, Kopp proti Švýcarsku, 1998). V tomto ohledu je málo důležité, že odposlech byl uskutečněn na lince třetí osoby. To ostatně vláda nepopírá.

Takové zasahování porušuje čl. 8 kromě případů, kdy je "v souladu se zákonem", sleduje jeden nebo několik legitimních cílů vyjmenovaných v odst. 2, a je nadto pro jejich dosažení "nezbytné v demokratické společnosti".

Slova "v souladu se zákonem" ve smyslu čl. 8 odst. 2 předně znamenají, že inkriminované opatření musí mít zákonný podklad ve vnitrostátním právu, ale týkají se rovněž kvality zákona; vyžadují, aby byl přístupný dotčené osobě, aby tato osoba navíc mohla pro sebe předvídat jeho důsledky a aby byl slučitelný s principy právního státu.

V projednávaném případě byl odposlech nařízen na základě čl. 100 francouzského trestního řádu, a měl tedy ve francouzském právu zákonný podklad. Požadavek přístupnosti zákona, obsažený ve slovech "v souladu se zákonem", nečiní v projednávaném případě žádný problém.

Pokud jde o požadavek "předvídatelnosti zákona", vláda tvrdí, že po vyhlášení výše citovaných rozsudků Kruslin a Huvig francouzský zákonodárce odstranil nedostatky vnitrostátního práva ve věcech telefonního odposlechu, když stanovil záruky, pokud jde o osoby, jež mohou být předmětem odposlechu, délku odposlechu, podmínky sepsání protokolů a předání či zničení záznamů.

Soud se domnívá, že čl. 100 a následující ustanovení francouzského trestního řádu, které přinesl zákon z r. 1991 o tajemství korespondence uskutečněné prostřednictvím telekomunikací, stanovují jasná a podrobná pravidla a upřesňují, a priori dostatečně jasně, rozsah a podmínky výkonu rozhodovací pravomoci orgánů v uvažované oblasti.

Soud také sdílí názor vlády, že inkriminované zasahování mělo za cíl umožnit zjištění pravdy v rámci trestního vyšetřování, a směřovalo tak k ochraně pořádku.

Zbývá tedy rozhodnout, zda zasahování bylo pro dosažení těchto cílů "nezbytné v demokratické společnosti". Podle ustálené judikatury Soudu mají smluvní státy určitý prostor k posouzení existence a rozsahu podobné nezbytnosti, avšak tento prostor podléhá evropské kontrole, která se vztahuje jak na zákon, tak na rozhodnutí, která jej aplikují, a to i v případě, že byla vynesena nezávislým soudním orgánem (viz rovněž *Silver a další* proti Spojenému království, 1983, *Barford* proti Dánsku, 1989).

Soud ve svém rozsudku *Klass a další* proti Německu (1978) v rámci posuzování nezbytnosti zasahování mj. uvedl:

"Ať je systém odposlechu jakýkoli, Soud se musí přesvědčit o existenci adekvátních a dostatečných záruk proti zneužití. Toto posouzení má pouze relativní povahu: závisí (...) [mezi jiným na] druhu prostředku nápravy, který poskytuje vnitrostátní právo. (...) Proto je nutno se zabývat tím, zda řízení určená ke kontrole přijetí a použití omezujících opatření jsou způsobilá omezit "zasahování" vyplývající z inkriminovaného zákona na to, co je "nezbytné v demokratické společnosti". (...) K tomu, aby nebyly překročeny meze nezbytnosti ve smyslu čl. 8 odst. 2, je navíc třeba v kontrolních řízeních co nejvěrněji respektovat hodnoty demokratické společnosti. K základním principům takové společnosti patří právní stát, jehož se výslovně dovolává preambule Úmluvy (...). Ten mj. implikuje, že zasahování výkonné moci do práv jednotlivce musí podléhat účinné kontrole (...)"

Francouzská vláda uvádí, že inkriminované zasahování bylo nezbytné, jelikož představovalo jeden z hlavních vyšetřovacích prostředků, které mohly přispět k objasnění rozsáhlých krádeží. Panu Lambertovi se podle ní také dostalo účinného prostředku nápravy, před obžalovacím senátem odvolacího soudu, přičemž další opravný prostředek před Kasačním soudem nebyl vůbec nutný k tomu, aby byl splněn požadavek "účinné kontroly".

Soud připomíná odůvodnění rozsudku Kasačního soudu. Poznámává, že Kasační soud rozhodoval nad rámec právních důvodů kasační stížnosti, přičemž dospěl k závěru, že osoba, která byla obětí telefonního odposlechu, avšak nebyla držitelem odposlouchávané linky, se nemůže dovolávat ochrany poskytované vnitrostátním právem nebo čl. 8 Úmluvy.

Je pravda, že stěžovateli se dostalo prostředku nápravy před obžalovacím senátem odvolacího soudu, který shledal prodloužení odposlechu v souladu s trestním řádem, a že Soud není povolán k tomu, aby se vyslovil k interpretaci vnitrostátního práva, jež na prvním místě náleží vnitrostátním soudům (viz *Kruslin a Huvig*). Avšak Kasační soud, strážce vnitrostátního práva, obžalovacímu senátu vytkl, že se zabýval meritem žádosti pana Lamberta.

Jak Soud uvádí výše, příslušná ustanovení zákona z r. 1991 odpovídají požadavkům čl. 8 Úmluvy i rozsudků *Kruslin a Huvig*. Je však nutno konstatovat, že odůvodnění Kasačního soudu by mohlo vést k rozhodnutím zbavujícím zákonné ochrany velké množství osob, totiž všechny ty, které vedou hovory na jiné než své telefonní lince. To by v praxi znamenalo zbavit ochranný mechanismus velké

části jeho podstaty.

Takový byl případ stěžovatele, který se netěšil účinné ochraně vnitrostátního zákona, jež nerozlišuje držitele odposlouchávané telefonní linky. Soud je toho názoru, že stěžovateli se nedostalo "účinné kontroly", kterou požaduje právní stát a která by byla způsobilá omezit inkriminované zasahování na to, co je "nezbytné v demokratické společnosti". Čl. 8 Úmluvy byl proto porušen.

Spravedlivé zadostiučinění

Stěžovatel na základě čl. 50 Úmluvy požádal o spravedlivé zadostiučinění ve výši 500 000 francouzských franků (FRF) za morální újmu. Dále požádal o proplacení soudních výloh ve výši 15 000 FRF (za řízení před Soudem).

Výrok rozsudku

Soud rozhodl jednomyslně, že:

1. čl. 8 Úmluvy byl porušen;
2. není nutno se zabývat stížností na porušení čl. 13 Úmluvy;
3. žalovaný stát musí stěžovateli do tří měsíců vyplatit 10 000 FRF za morální újmu a 15 000 FRF za soudní výlohy.